

УДК 930.25(477)

Олександр Гаранін

ОСНОВНІ ЗДОБУТКИ ТА ЗАВДАННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ АРХІВНОЇ СПРАВИ ТА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА (УНДІАСД) НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ*

У статті здійснено загальний аналіз діяльності УНДІАСД з часу його створення. Основний акцент зроблено на здобутках інституту в 2012 р. Оцінюється роль установи як центру галузевої науки та перспективи її розвитку в сучасних умовах. Представлено бачення директором інституту шляхів розвитку УНДІАСД на найближчі роки.

Ключові слова: Державна архівна служба України, Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства, архівні установи, наукові розробки, історія України.

У наступному 2014 р. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства (далі – УНДІАСД) відзначатиме своє 20-ліття. Спробуємо систематизувати здобутки установи за напрямками діяльності за час, що минув та спрогнозувати майбутні виклики, що стоятимуть перед УНДІАСД у найближчі роки. Саме в актуалізації знань про УНДІАСД серед наукової громадськості та працівників архівних установ вбачається мета даної публікації.

Отже, за час існування інституту його співробітниками було здійснено майже 200 наукових та науково-методичних розробок, серед яких – монографії, посібники, довідники, галузеві та державні стандарти, правила, порядки, інструкції, галузеві нормативи, методичні рекомендації, аналітичні огляди тощо. Спільно з Державною архівною службою України (далі – Укрдержархів), архівними установами та іншими закладами і організаціями було проведено три десятки наукових конференцій, читань, семінарів, «круглих столів» тощо.

В інституті у 2003 р. відкрито аспірантуру та створено спеціалізовану вчену раду (далі – спецрада) з правом прийняття до розгляду та проведення захистів кандидатських дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук зі спеціальностей 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни та 27.00.02 – документознавство, архівознавство. За період з 2003 р. до 2012 р. відбувся захист 50 дисертацій. У 2013–2014 рр. спецрадою інституту планується провести розгляд та захист щонайменше п'яти дисертацій працівни-

ків архівної галузі та інших наукових і освітніх установ.

УНДІАСД випускає декілька періодичних та продовжуваних видань, два з яких (щорічник «Студії з архівної справи та документознавства» і археографічний щорічник «Пам'ятки») внесені до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата історичних наук. Підписано та реалізовано більш ніж два десятки угод про співпрацю із науковими та навчальними закладами профільного спрямування, у тому числі – міжнародних. У планах роботи адміністрації УНДІАСД – здійснення державної перереєстрації згаданих щорічників, як друкованих засобів масової інформації, відповідно до нових вимог та внесення до числа засновників (співзасновників) щорічників мінімум однієї наукової або науково-педагогічної установи з метою залучення до роботи редакційних колегій видань наукових кадрів вищої кваліфікації (докторів наук).

У сучасній Україні триває пошук нових методів управління в усіх сферах суспільного та державного життя та продовжуються реформаторські процеси. Не є винятком й УНДІАСД. Так, за час, що минув, змінилася назва інституту, кілька разів змінювалася назва та відомче підпорядкування центрального органу виконавчої влади, у підпорядкуванні якого він знаходиться. У зв'язку з цим зазнавали змін і установчі документи УНДІАСД, декілька разів змінювалася структура установи. Нині, відповідно до статуту, УНДІАСД – державна науково-дослідна устано-

* Основу публікації склав виступ директора УНДІАСД О.Я. Гараніна на розширеному засіданні колегії Укрдержархіву 27 лютого 2013 р.

ва в системі архівних установ України, головною метою якої є здійснення теоретичних та прикладних наукових досліджень у галузі архівознавства та документознавства.

Останній 2012 р. для УНДІАСД був багатий на події. Це – і заходи, пов'язані із завершальним етапом адміністративної реформи, що передбачала оптимізацію центральних органів виконавчої влади, і атестація інституту Державним агентством з питань науки, інновацій та інформатизації, і здійснення підготовчої роботи щодо участі керівників Укрдержархіву у міжнародних заходах, реалізація спільних проектів із архівними установами, забезпечення комплексної перевірки інституту організацією вищого рівня – Укрдержархівом, виконання оперативних завдань.

Констатуємо, що виклики, які постали перед установою впродовж 2012 р., у співпраці із Укрдержархівом, центральними архівними установами та деякими обласними архівами було успішно подолано, і УНДІАСД здобув певні досягнення. Отже, зупинимось на головних подіях та здобутках року, що минає та перспективах розвитку УНДІАСД.

По-перше, це – проведення атестації інституту Державним агентством з питань науки, інновацій та інформатизації на виконання Національного плану дій на 2012 р. щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава». За результатом атестації УНДІАСД було віднесено до категорії Б-3. По-друге – проведення робочою групою фахівців Укрдержархіву комплексної перевірки діяльності УНДІАСД згідно з «Планом роботи Укрдержархіву на 2012 рік». Основним завданням перевірки було встановлення відповідності результатів діяльності УНДІАСД поставленим перед ним завданням, а також визначення ефективності впровадження результатів досліджень в архівну практику. Крім того, було перевірено виконання УНДІАСД заходів щодо усунення порушень і недоліків, виявлених Рахунковою палатою України, стан науково-видавничої діяльності, діловодства й архівної справи, охорони праці, співпраця із засобами масової інформації та інформаційне наповнення офіційного веб-сайту УНДІАСД.

За результатами перевірки було визнано, що результати діяльності УНДІАСД у цілому відповідають поставленим перед інститутом завданням, а зазначені результати знаходять широке застосування в роботі державних архівів, органів виконавчої влади, наукових установах, вищих навчальних закладах.

Співпраця із Укрдержархівом та архівними установами полягала в наступному:

1. Спільно з департаментом діловодства, формування, обліку та зберігання документів Національного архівного фонду Укрдержархіву (начальник С. В. Сельченкова) розроблено «Перелік документів постійного строку зберігання, що створюють у науково-технічній та виробничій діяльності» та «Методичні рекомендації з розробки відомчих (галузевих) переліків та типових (примірних) номенклатур справ».

2. У взаємодії з Центральним державним електронним архівом України (директор О. М. Ус) розроблено вимоги «Уніфікований інформаційний об'єкт для обміну та зберігання електронних документів», інструкцію «Облік електронних інформаційних ресурсів, що зберігаються у Центральному державному електронному архіві України», науково-аналітичний огляд «Обґрунтування віднесення електронних інформаційних ресурсів до Національного архівного фонду».

3. За участю державних архівів Донецької, Миколаївської, Одеської, Рівненської, Харківської, Черкаської, Чернівецької областей проводились дослідження з розроблення «Переліку видів статистичної документації, що підлягає прийманню на постійне зберігання. Методичних рекомендацій по комплектуванню державних архівних установ, архівних відділів міських рад статистичною документацією».

4. Позапланово співробітниками інституту було проведено обстеження умов зберігання документів у архівосховищах Центрального державного архіву зарубіжної україніки (далі – ЦДАЗУ), Центрального державного архів-музею літератури і мистецтва України, Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного (далі – ЦДКФФА ім. Г. С. Пшеничного), державних архівів Закарпатської та Київської областей з метою збирання матеріалу для підготовки науково-методичної розробки «Дослідження впливу біологічних факторів на збереженість архівних документів», завершення роботи над якою заплановано на 2013 р.

5. У червні 2012 р., директор О. Я. Гаранін, завідувач відділу архівознавства Л. Ф. Приходько та завідувач відділу фізико-хімічних і біологічних досліджень Н. М. Христова провели спільний з ЦДАЗУ семінар «Специфіка і особливості фондування документів».

6. У квітні 2012 р. у рамках відзначення Всесвітнього дня охорони праці, з метою поліпшення умов і безпеки праці в УНДІАСД, у

конференц-залі ЦДКФФА ім. Г. С. Пшеничного науковий співробітник науково-інформаційного відділу, на якого покладено обов'язки Служби охорони праці УНДІАСД Н. В. Мурашко, прочитала для працівників інституту та ЦДКФФА ім. Г. С. Пшеничного лекцію на тему «Охорона праці при роботі з персональним комп'ютером».

7. На виконання Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1215-р «Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту на 2012 рік» та плану основних заходів цивільного захисту Укрдержархіву на 2012 рік, УНДІАСД на території ЦДКФФА ім. Г. С. Пшеничного було проведено штабне об'єктове тренування на тему «Організація роботи управління ЦЗ та командно-начальницького складу ЦЗ при виникненні надзвичайної ситуації мирного часу – пожежі». Під час тренування співробітниками інституту було відпрацьовано: механізм оповіщення, збору та приведення невоєнізованих формувань цивільного захисту в готовність до дій; порядок евакуації працівників при пожежі, ліквідацію пожежі та надання долікарської медичної допомоги постраждалим. На заході були присутні керівники державних архівних установ та співробітники, відповідальні в цих установах за стан цивільного захисту.

Участь інституту у міжнародних проектах полягала у підготовці та проведенні таких заходів:

1. Підготовлено нову редакцію англomовного збірника законів «Архівне законодавство України». Збірник було видано з метою ознайомлення учасників Міжнародного конгресу архівів, що відбувся 20–24 серпня 2012 р. у м. Брісбен (Австралія), з українським законодавством в архівній сфері.

2. Підготовлено англomовний путівник «Архіви України», у якому висвітлено діяльність архівних установ України. Путівник було видано з метою ознайомлення учасників Міжнародного конгресу архівів, що відбувся 20–24 серпня 2012 р. у м. Брісбен (Австралія). Видання здійснено за рахунок спонсорської допомоги.

3. У травні 2012 р. директор УНДІАСД О. Я. Гаранін і завідувач відділу фізико-хімічних та біологічних досліджень Н. М. Христова взяли участь у Міжнародній науковій конференції «Історична спадщина Білорусі: виявлення, збереження та вивчення (до 90-річчя Державної архівної служби Республіки Білорусь; 85-річчя Національного архіву Республіки Білорусь; 20-річчя кафедри джерелознавства Білоруського державного університету)».

4. У жовтні 2012 р. директор УНДІАСД О. Я. Гаранін та завідувач відділу фізико-хімічних та біологічних досліджень Н. М. Христова взяли участь у ХІХ Міжнародній науково-практичній конференції «Документація в інформаційному суспільстві: «хмарні» технології і електронний документообіг», яка відбулася на базі ВНДІАСД (м. Москва, Російська Федерація).

5. У жовтні 2012 р. на виконання «Плану спільних заходів Укрдержархіву та Федерального архівного агентства (Російська Федерація) на 2011–2013 рр.» проведено Міжнародну науково-практичну конференцію «Електронний документ: актуальні завдання та практичне впровадження (Життєвий цикл електронного документа)», одним із організаторами якої виступив УНДІАСД. Захід було організовано та проведено за рахунок спонсорської допомоги.

До здобутків інституту в 2012 р. можна віднести також таке:

1. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30 листопада 2012 р. № 1351 в УНДІАСД створено спеціалізовану вчену раду К. 26.864.01 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальностями 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни та 27.00.02 – документознавство, архівознавство вперше строком на три роки.

2. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30 листопада 2012 р. № 1349 в УНДІАСД відкрито аспірантуру за спеціальністю 27.00.02 – документознавство, архівознавство.

3. Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України 28 листопада 2012 р. видало свідоцтво, яким підтверджено, що УНДІАСД внесено до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави.

4. Під грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України вийшов друком навчальний посібник завідувача відділу документознавства, професора С. Г. Кулешова «Загальне документознавство»: (К.: «Києво-Могилянська академія», 2012. – 123 с.), в якому викладено основні етапи розвитку документознавства, поняттєвий апарат, охарактеризовано засоби і методи уніфікації документації тощо.

5. У липні 2012 р. методичний посібник «Фондування документів НАФ» (відповідальний виконавець – Л. Ф. Приходько), відповідно до

рішення Нормативно-методичної комісії Укрдержархіву, посів перше місце у конкурсі науково-методичних і науково-інформаційних робіт з архівознавства, документознавства, археографії за минулий рік.

6. Наприкінці 2012 р. на засіданні ученої ради інституту було обговорено і схвалено проект Концепції розвитку УНДІАСД до 2018 р.

7. У листопаді 2012 р. укладено новий колективний договір між адміністрацією та трудовим колективом УНДІАСД на 2013–2017 рр.

8. У грудні 2012 р. наукові щорічники «Студії з архівної справи та документознавства» та «Пам'ятки» були внесені до міжнародної бази даних та отримали міжнародний стандартний номер періодичного видання ISSN (International Standard Serial Number), який ідентифікує періодичне (продовжуване) видання незалежно від країни походження.

Перспективними завданнями інституту вважаємо: підвищення частки інноваційних дослід-

жень у тематиці науково-дослідних робіт, удосконалення структури інституту, підвищення наукового кадрового потенціалу, зокрема, підготовку власних наукових кадрів вищої кваліфікації та постійне підвищення кваліфікації наукових кадрів, модернізацію комп'ютерної і офісної техніки та збільшення комп'ютерного парку інституту, активізацію роботи з пошуку додаткових джерел фінансування інституту, в тому числі за рахунок надання платних послуг, унормування фінансового забезпечення видавничої діяльності інституту, створення на базі довідково-інформаційного фонду УНДІАСД власного електронного каталогу з доступом до мережі Інтернет, а, з часом, і власної електронної бібліотеки інституту та розроблення пілотного проекту зі створення єдиної інформаційно-бібліотечної мережі на основі програми ІРБІС (або її аналогу), яка б дозволила об'єднати в єдине автоматизоване інформаційне середовище всі архівні установи.

В статье осуществлен общий анализ деятельности УНИИАДД со времени его создания. Основной акцент сделан на достижениях института в 2012 г. Оценивается роль учреждения как центра отраслевой архивной науки и перспективы ее развития в современных условиях. Представлено видение директором института путей развития УНИИАДД на ближайшие годы.

Ключевые слова: Государственная архивная служба Украины, Украинский научно-исследовательский институт архивного дела и документоведения, архивные учреждения, научные разработки, история Украины.

This article provides a general analysis of the URIAARK since its inception. It focuses on the achievements of the Institute in 2012. The author assesses the role of the Institution as a centre of branch archival science and the prospects of its development in the modern world. Director of the Institute presents a vision of ways for the URIAARK for the coming years.

Key words: the State Archival Service of Ukraine, the Ukrainian Research Institute of Archival Affairs and Records Keeping, archival institutions, research developments, the history of Ukraine.